

ZVON

LEPOSLOVEN LIST.

Leto VI.

Na Dunaji 1. julija 1880.

List 13.

Misli.

21.

„Beatus ille“! — Alphius modruje.
A podlo oderuštvo nadaljuje.
Lepó pač svéte lépe je dajati.
Še lepše se po njih takó ravnati;
Bogastvu praviš: prah in cestno blato!
A bog tvoj vendar je le tele zlato.

22.

Če sosed ima krasen dom,
Mu tega ne zavidaj;
Jaz nekaj svetoval ti bom:
Enacega si zidaj! —

23.

Zadovoljnost z malim
To je tečna hrana,
A bogastvo ti je
Večkrat kost obrana.
Kdor mi tega ne veruje,
Pri bogatih naj vprašuje.

24.

Vsakdo pač le sebe ima v čisli.
Pametnega se le sebe misli;
Ta ti ona je slabost človeška,
Da ne vidi svojega pogreška,
Tujo nepopolnost koj opazi,
Ali da (kot pismo se izrazi)
V tujem óki išče vsak pezdíra,
V svojem pa še bruna ne izdíra.

25.

Če k tebi sreča se obrača,
Ne delaj s silo se berača;
Najhuje pač je na tem sveti
Veruj, ob družih milosti živeti,
Ko živel bi lahko ob sebi,
Če pameti preziral ne bi;
Drugače je, če slučaj te zavira,
Namere vse nemilo ti podíra.

Y.

Trijé pónniki.

Po cesti so potniki šli trijé,
Po cesti čez to široko poljé.

Pomlád obiskala bila je svet,
Po gorah, dolinah trosila je cvet.

„O krasna deželá, prvi dé,
Na svetu krasnejše sereé ne vé“!

„Res““, drugi pristavi, „lép je kraj,
Ta kraj domači, je zemski raj““.

„Še bolj ko dežela mi drag je rod,
Moj národ ubogi, ki biva tod““!

In tretji — je molčal; v očéh solzé
Igrale so stadke mu in grenké. —

Gorázd.

Gospod doktor.

II.

Gakoj za hišo je prijazen, miren vert in za njim mala postranska pot; po tej poti dohajal je navadno zdravnik in šel skozi vert v hišo.

Drugo jutro pričakuje ga Emilija na vertu.

Nebo je jesensko prijazno, a hladno. Listje že pada in sapica kopiči ga v jarke pri peščenih stezicah. Pozne jesenske cvetice se rosé in gledajo iz mokre trave in téh cvetic nabira gospica Emilija v lepo kito, da jo postavi na mizo v salonu. Premišljuje in premišljuje se ženskej navadno bistroumnostjo, kako bi govorila z Milanom. In zvedeti mora, koliko je resnice v njegovej včerajšnej izjavi. In Ani! Ko se proti njej vede navadno, prijazno in ne kaže nikakega bolj intimnega približevanja, ki je možem v takih slučajih navadno! Vprašati ga hoče najpreje, kedaj da pride Belan, če mu je že kaj pisal, in tako ljubeznjivo, da mora postati malo ljubosumen, če se le količkaj zanima za njo. Pripogne se lahkotno in uterga jesensko cvetko, da jo vtakne v kito in reče:

„Sirotica, sirotica, sedaj skoraj zveneš! Glej, utergala te je ženska. Moški se pač malo zmenijo za take samke, kakoršna si ti!“

„Tako gospica“? ogovori jo Milan, ki je bil prišel po stezi. Emilija ni ga čula. „Jaz dvomim“! nadaljuje mladi doktor prijazno, „in dokaže naj vam to-le pismo. Naslov mu je: gospici Emiliji“!

„Meni“? čudi se Emilija in pogleda zdravnika.

„Vam! Sinoči naletim na Belana, ki se je ravno pripeljal s poštnim vlakom. Spreim ga domóv, kjer sva izpraznila nekoliko kozarcev na vaše zdravje in svoje. Prav dobre volje sva bila in zapela mnogo „domačih“. Popraševal je mnogo o vas in gospici Ani in dejal je, da je preživel na Gorenjskem v vaši prijetni družbi najlepše dni svojega življenja. Ko mu povem o bolezni vaše gospice sestre, in da sem sedaj jaz njen zdravnik in prihajam vsak dan v vašo hišo, napisal vam je listek in me poprosil, naj ga vam izročim. Seveda sem mu prijateljsko nagajal in dejal, da lahko ustno sporočim; a zagotavljal mi je, da ste vi skrivnostna in stvar je še bolj skrivnostna, o kateri vam piše, in da pozneje vse zvem“, pripoveduje Milan, poredno smehljaje se, kakor se spodobi najboljšemu prijatelju.

Emilija vzame listek in ga takoj razvije. Milan hoče oditi in jo samo pustiti. Emilija ga pogleda in reče odločno:

„Gospod doktor, ostanite se nekoliko!“

Po kratkem molku nadaljuje nekoliko vznurjena:

„Sestri je danes nekoliko slabeje in spala je zelo nemirno, pa upajva najboljšega — včeraj, po vašem odhodu, dejala mi je . . .“

„ . . . da vas ljubim, gospica“! dostavi hitro mladi zdravnik in se glasno nasmeje. „odpustite gospica, ker ima že vsak svojo skrivnost, naj jo imam tudi jaz, katero vam pozneje odkrijem, morda takoj jutri. — Ne slušajte svoje bolne sestre sedaj in obljubite mi, da sestri ne odgovarjate, ko vam pripoveduje še kaj tacega; samo tolažite jo, da se ne vznemirja — ona je sedaj nevarno bolna drugo prepustite meni. Ali mi obljubite, gospica“?

Emilija ga pogleda, ne umé ga; vendar reče:

„Obljubim, gospod doktor! Vi me kaznujete, a varujte se me!“

„Še nekaj, gospica Emilija! Belan mi je dejal, naj mu prinesem kako jesensko cvetico z vašega verta. On ljubi cvetice. Dovolite, da vzamem to le, ki ste jo vtaknili v kito, ko sem vas iznenadil“.

Emilija zarudi in mu jo dá. Milan si jo vtakne v suknjo in gre po stopnjicah k bolni Ani. Emilija pa ostane na vertu.

Bolnica zdravnika prijazno pozdravi. Milan derži se resno in poprašuje o navadnih stvareh. Kako se bolnica počuti in kakove nasledke ima zdravilo. Potem ji kratko pové o Belanovem prihodu in hoče oditi.

„Kje je Emilija“? vpraša z navadnim glasom Ana in gleda zdravnika.

„Ravno dohaja z verta““, odgovori hitro Milan in pogleda skozi okno v vert. „in donaša kito lepih jesenskih cvetic““!

„Vam ni dala kite, ko ste jo nagovorili na vertu“? vpraša mehko bolnica in ljubeznjivo gleda cvetko v Milanovej suknji.

„Ne! Samo eno cvetico mi je vtaknila v suknjo, kakor vidite, gospica“! reče Milan ognjeno; a vendar tako, da je bilo videti, kako neljub mu je dalnji pogovor.

Ana ga pogleda in sklene niti njega niti sestre popraševati o ljubezni in pričakovati, da ji sama vse povesta.

Kmalu po vstopu Emilije poslovi se Milan in otide.

III.

Nekoliko tednov pozneje sedi prevzetni vrabec na skoro že golej kostanjevej veji in zre proti jasnemu večernemu nebu, kjer se pomika gosta versta selnih tic proti južnim goram. — Ha! misli si. Vendar enkrat! Sedaj bo mir. Lačni pritepenci — vse poletje silili ste mi na vert. Da bi vas več ne bilo!

Leno iztegne peroti in začivka.

Ne daleč od njega pa sedi Ana v vertni hišici in gleda zdaj prevzetnega vrabca, zdaj proti jugu pomikajočo se versto selnih tic in misli mnogo. Poleg nje leži kitara in razne muzikalije.

Nič se jej ne ljubi, Emilije pričakuje. Po bolezni zdi se jej vse strašno dolgočasno, brez življenja, brez živosti, ko je ona vendar z malim zadovoljna. Strašno samotno je v dolgočasnej jeseni. Samotno? Saj ima ljubeznjivo sestro! A Emilija se je izpremenila, Milan izpremenil, Belan izpremenil. V bolezni želela je samote, v samoti je mir. — Sedaj po bolezni sovraži samoto, sovraži mir! Življenja, življenja! zdihuje mlado serce.

Ko pogleda skozi beršljin po vertu, zapazi približajočo se Emilijo. Zamišljena v ročno delo ustavi se; potem pa se oberne proti vertnemu vходу, kajti vstopil je častnik Belan, rožljaje sê sabljo in se jej bliža smehljaše.

Kaj pa to? Ana skoči kvišku v vertni hišici! Ni mogoče! Poljubila sta se Belan in zarudela je Emilija, katero ljubi Milan. Ona se ne brani in ne odtegne roke Belanovi. Kako ga ljubeznjivo gleda in on jej šepeta, gotovo o ljubezni! — In o svoje sreči ni nič povedala sestri, katera vendar misli, da tudi Emilija ljubi zdravnika. Saj Milan ji je dejal zadnjič tako ognjeno, da mu je Emilija dala jesensko cvetico! In Ana bila je prepričana, da se ljubita. Tedaj je sestra Belana preje ljubila in Milan je prišel prepozno. Ani je vse nejasno, skrivnostno! — Dozdeva se ji, da ji prikrivajo vse to zaradi njene bolezni in jo hoté iznenaditi, ko popolnoma ozdravi in da je gotovo Milan jima odsvetoval razodeti jej kaj v nevarnej bolezni.

Kmalu pa se zopet odpró vertna vrata in Milan stopi v vert. Prijazno se nasmeje, govori z Belanom in Emilijo in jima prijateljsko nagaja. Emilija mu preti z lepim perstom. Milan poprašuje po Ani, kajti Emilija mu pokaže proti vertni hišici. Ana vstane, stopi iz hišice in gre počasi naproti svojemu zdravniku, za katerim gresta Belan in Emilija.

„Ana, odpústi“, prosi Emilija z ljubeznjivim glasom.

„Pozneje“, oglasi se Milan, kakor bi se šalil. „vidva se nekoliko izprehajajta po vertu, povedati si imata mnogo, kakor vsi srečni zaljubljeni in prepustita gospico Ano meni — če dovoli —“

„Dobro, gospod doktor, dobro!“ smeje se Emilija, zarudi, zdravniku poredno popreti in otide sè srečnim Belanom.

Milan pa stopi z Ano v hišico, oba sedeta. Zdravnik se odkrije, pogladi si z roko lepo čelo, molči nekoliko, potem pogleda Ano, ki je bila pobesila oči, in reče mehko:

„Gospica Ana — zakrivil sem mnogo in komaj upam odpúščanja; a ko bi vi vedeli, koliko sem se bojeval in terpel, da sem vas ohranil v napačni domisljavi, upanja ne izgubljam popolno. Dejal sem na vaše vprašanje, da ljubim vašo ljubeznjivo sestro — gospica Emilija mi je ta greh že odpustila — in da kratko govorim; jaz — ljubim vas! — Takrat, ko sem dejal, da ljubim vašo sestro, dokazal sem najbolj svojo ljubezen do vas, gospica moja! Nevarna vaša bolezen primorala me je vas ohraniti sebi! Kako bi jaz mogel biti vaš zdravnik, ki zahteva dušnega miru od bolnice in jo ob enem sili v dušni nemir! To je v vaši bolezni odločilen vzrok! In da sem na vaše vprašanje odgovoril, da ljubim vašo sestro — ko bi bil lahko rekel, da sploh ne ljubim — hotel sem se popolnoma zavarovati, popolnoma odstraniti vsako dvomljivo misel, da bi ne omahoval v odločilnem trenutku, ko bi spoznal, da sem vas izgubil. Odpustite mi tedaj — terpel sem mnogo, dokaj se imam zahvaliti slučaju, da je bilo mogoče vas vzdržati v domisljavi in gospici Emiliji in svojemu najboljšemu prijatelju Belanu, da sta mi — vsaj poslednji čas pomagala v težavnim a potrebnim, vsaj koristnim nalogu. Gospica Ana! Težko je bilo; a verjemite, najtežje je bilo premagovati sebe! — Preje me niste ljubili in dobro je bilo — sedaj sem tu, prosim odpúščanja in...“

„Milan!“! oglasi se Ana, pogleda zdravnika solznim očesom in ga poljubi, „preje te nisem ljubila — sedaj sem tvoja!“!

Ko prideta Emilija in Belan v vertno hišico, reče Ana Emiliji:

„Emilija, sedaj se le poslovim od svojega ljubimca — prevzela sem tvoje mesto!“!

„Kako rada, Ana!“! odgovori Emilija, „zdravniku sem rada — nezvesta! Njega nikedar!“! In Emilija preti Milanu.

Potem otidejo vsi v hišo, kajti zmračilo se je bilo. Veselo govorjenje in smejanje, ki se je razlegalo na vert skozi odprto okno, pričalo je, da so vsi dobre volje in srečni!

Josephus.

Almora.

Obraz iz življenja Indov. spisal M. Brence.

I.

vsej krasoti orijentalnega podnebja vzhajalo je solnce nad indijskimi prostranimi planjavami in obsevalo mogočno v nebo kipeče kúpole svetišč, ki so gledale izza temnih cipres.

Rano z jutra je še bilo, vendar kako živahno so tekali že ljudje po ulicah lahorskih in se pozdravljali voščeč si srečen dan; vsakemu se je brala na obrazu sreča in zadovoljnost, da je učakal ta dan; kajti danes je praznik za mesto Lahore. Kedor je le mogel, zapustil je hišo in prihitel na ulice ter od tod do svetišča, ker danes pride najvišja svečenica in prorokinja v Lahore. In res že pred solnčnim vzhodom se je videl na bližnjem griči sijajen izprevod do mesta.

Najodličnejši Lahorčani so šli na bogato opravljenih velbljodih in čilih arabskih konjih naproti najvišjemu braminu, ki pripelje s seboj svojo hčer Almoro, pravi čisti odsev popolnosti in kreposti Bramove.

Izprevod se je pomikal počasi v svetišče, kjer je hotel bramin opraviti molitev Bramu in prositi ga blagoslova in sreče za véрно mesto.

Sredi svetišča na mehke blazine je sedel bramin. Bil je kakor mramornata podoba.

Kakor sneg bela brada se mu je vsipala po persih do pasu; na resnem obrazu mu ni bilo znati najmanjšega sledu kake strasti.

Zamakneno in skoraj trepetaje ga je gledalo véрно ljudstvo, kakor da bi bil prišel med nje Brama sam.

Braminu na strani je sedela, obličje ji je zagrinjal beli pajčalon, Almora, prorokinja in najvišja svečenica iz Goe. Lasé jej je dičil venec, spleten iz najizbranejših cvetic, ki jih rodéva toplo podnebje. Bila je videti Almora temu starcu na strani, kakor pomladanji cvet nevenljive lepote, bila je kakor prva cvetka mladega leta, nedolžna kakor dete v zibeli.

Potihnili so polagoma radosti in navdušenosti glasovi, ki so se razlegali o prihodu bramina in prorokinje. Čista spoštljivost navdajala je serca navzočnim, ko so gledali skozi prozorni pajčalon prorokinje mlado cvetoče lice. Iz dalje so stali najplemeniteji Indi in se bali približati se, da bi ne okužili s svojo sapo zraka, katerega

je posvečevala Almora sê svojim dihanjem. Pravi čut pobožnosti pa se je zbudil še le, ko je jel moliti gorečo molitev bramin in zagotavljal pokornost svojo in vernikov' bogu Bramu. Lahno so šepetali molitve za braminom navzočni čestilci Bramovi.

Razen navadno tukaj zbranih prišel je danes v svetišče mladenič, neznana oseba. Kaj je neki gnalo mladeniča v svetišče, kjer se ne česti njegov Bog, kjer se ne oznanjajo resnice njegove vere? Kaj je gnalo mladeniča, da je zadušil notranji glas, da se je uklonil običajem Indov, da se je kopal v posvečenem studenci in si oblekel Indom navadno obleko — saj se mu vidi, kako se čuti v tej obleki tujega. Je-li morda odpovedal se Bogu svojih dedov, poteptal svetinje svojega naroda in zatajil vero svojih očetov?

O ne! Njega ni prignala v svetišče pobožnost, misli njegove niso bile posvečene Bramu! Saj vidite, kako se malo udeležuje svetih obredov, saj vidite, da se njegove ustne ne gibljejo v molitvah, saj vidite, kako leno sloni ob stebru in žareče svoje oči vpira neprestano v Almoro, kakor bi bila ona njegova boginja, kakor da bi bil prišel čestit sem le njo, ne pa Brama, čegar svečenica je ona. Naš mladenič Alfonzo se je često stresel po vsem životu, kakor da bi ga bila obsla groza, kakor da bi bojeval buren notranji boj.

O béži, béži, mladenič, Almora je svečenica Bramova, katere ne more vezati sladka vez zakonske ljubezni — béži mladenič in reši si serce nevarne, nezacelne rane!

(Dalje prih.)

Popotna pisma.

III.

adnji čas je bil, da sem se spomnil, pokaj sem prav za prav zapustil svoj dom in šel po svetu. Dunaj hotel sem le mimo gredé obiskati, namenjen sem bil v Mürrzuschlag. Kako okorno je to nemško ime v slovenskem pismu, dasi je prvi del njegov gotovo slovenske korenine! Morebiti mi je pa ravno zato tako neprijetno. Spominja človeka, da so nekdaj tod Slovani orali in svoje krave pasli — sed fortuna fuit! Da se iznebim tega sitnega spomina, poslovenil bi rad kako to ime; ali jaz sem v takih stvarih silno neroden. Todà kar se tiče Mürrzuschlaga, menim, da se sploh ne dà več posloveniti, ne meni, ne družemu nikomur.

Pustimo ga torej v svojem nemštvu s pomilovanjem in tihim zaničevanjem.

Na glasu po vsem svetu je Semmering — tudi to imé mi diši nekako po slovenskem — po pravici! Peljal sem se čezenj po železnici — kaj ko bi ga človek še peš prehodil in tako še le prav užival njegove lepote? Našel sem na Dunaji znanega človeka — nekega profesorja — ki je bil enakih misli z menoj. Hajdi torej čez Semmering v Mürzzuschlag peš!

Ali vreme, vreme! Binkoštni prazniki pa lepo vreme? Kedo kaj takega pomni? In res že v soboto je bilo vse nebo zagrnjeno s sivimi oblaki. Pripravlja se za jutri, če ne bode že danes kaj! Vendar zdaj je že vse v en kúp. Poskusimo svojo srečo. In napravila sva se. Po železnici do Gloggnitza — že zopet! — in potem „per pedes“ dalje.

Dragi bralec! Ali veš, kaj je „turist“? Ali si ga morda že videl? Slišal pa ali bral si skoraj gotovo o njem. Čudne mehurje in mehurčke poganja človeška omika. Turist ni najnevarnejši izrod današnjega družabnega življenja, ali med najbolj smešne pa vendar spada. Na tem svojem popotovanji sem imel priliko dobro seznaniti se s to čudno prikaznijo in to takoj v množnem številu. Misi si navadnega človeka, ki vestno opravlja svoje posle — v navadnem življenji je uradnik srednjega „čina“, časi tudi tergovec ali pa obertnik — dober oče, dober mož, miren državljan, brez znamenja posebne genijalnosti ali neumnosti — prav srednje mere poštenjak. Vse se normalno verši v njem, dokler ga ne prime bolezen. To se navadno zgodi o kakih praznikih, ko mirujejo posli. Tedaj ga pa ne uderiš, ko bi ga priklenil! Ven mora, v gore, na gore! Turist je torej poseben prijatelj narave, ki težko pričakuje, da more zateči se v njeno krilo. Ne da bi dejal! Vsaj iz njegovega govorjenja in vedenja ni moči posneti, da bi imel kako posebno veselje do narave. Plaziti se po gorah, to je njemu le „sport“, saj menda veš. ljubi bralec, kaj je sport; če ne veš, ne morem ti pomagati. Kakor mi drugi navadni ljudje češnje, tako pravi turist — recimo mu začasno gorjanec — zoblje in obira najvišje goré. Prenočil si kje med gorami; zjutraj vstaneš, ko je solnce že za moža visoko na nebu; zaspan še greš ven pred hišo, kjer te čaka zajutrek na mizi. Kar stopi pred-te, kakor bi bil iz tal prirasel, mož oblečen kakor pravi gorjanec — v debeli raševi suknji, kratki seveda, v irhastih hlačah do kolén; obutalo mu je podkovano s strašnimi žebli, s pravo podkovjo na peti; iz obutala mu sezajo do pod kolen

debele zelene nogovice. A kolena — to je poglavitno, nikoli brez tega! — kolena so mu gola in v desnici ima dolgo debelo palico, z ostrim železom na spodnjem konci, na katero se opira. Na herbtu nosi umazano malho iz hodnikovega platna, v kateri ima spravljene svoje potrebsčine. A s to gorjansko opravo se noče nič prav ujemati njegovo obličje, ki kaže nekaj omikanega, gosposkega; časi prav krotkega, rekel bi skoraj otožnega, če ga malo bolj natanko ogleduješ. Turista imaš pred seboj. Tvoj zajutrek je menda kava z mlekom; on si pokliče slanine s žganjem. Ko si se ti še v postelji valjal, zaspan! bil je on že gori na „Velikem kozlu“, ali na „Sivi kobili“, pa bi ga človek ne spoštoval v nekem svetem strahu! Praviš mu, da bi se ti rad splazil tja gori na tisti „Oslovski verh“, če ni pretežavno; on se ti smehlja in te miluje. Takih kertin on še pogleda ne. Z Velikim zvonikom sta si stara znanca, in tikata se s Triglavom! Snežniku položi zdaj pa zdaj, kadar je dobre volje, prijazno roko na teme, češ: kako pa kaj ti, dečko?

Med take mestne gorjance sem bil zašel s svojim popotnim tovarišem v železniškem vozu; lepo kerdelo jih je bilo. Sedeli so vsak s svojo malho na herbtu, kar je bilo pač malo nerodno, in pa s svojo dolgo palico med kolena. Posebno eden se je odlikoval med njimi. Bil je mlad človek, lahko se reče, lep; posebno plemenitega obraza z dolgo temno brado. Nobeden izmed tovarišev njegovih ni bil tako krepko podkovan, nobenemu ni čepela na herbtu tako zamazena malha. A kaj to? — nebeden ni imel tako golih kolén! Od hlače do nogovic je bilo toliko golega prostora — da je bilo skoraj nespodobno. A ravno to je bilo njegovo veselje, njegov ponos, to se je videlo iz vsega. Hladno je bilo, a naš Kolenec bi si ne bil za vse na sveti pokrtil svoje nagote. Ko je izpregovoril, videli smo, da je mož Saksonec — ti so najhujši. Meni je vedno misel po glavi rojila, kako bo tega moža zeblo v gorah, zlasti ako ga dež vjame, kakor je vse kazalo, ali pa celo sneg v hribih. Kaj človek ne stori in terpi za idejo!

Sploh moram reči, da me je ta družba spravila v kaj dobro voljo. Med temi „oromani“ — Bergfex jim pravi Dunajčan — bilo je nekaj mož, ki niso bili tako našemurjeni, kakor njih tovariši. Izmed teh se je eden k nama pridružil, in za njim jih je pozneje še več prišlo. Bili so sami pametni ljudje. Jaz sem bil prav preširen in poreden, kakor že dolgo ne. Vse svoje stare, preležane in plesnjive dovtype sem poiskal po kotih, malo obrisal jih in odergnil ter slednjič vse razprodal. Nikoli nisem imel tako hvaležnega poslušalstva.

Slednjič se nagnem k svojemu tovarišu rekoč: Prijatelj, meni se zdi, da sem dovtipen. Mož mi je veselo prikimal, kar je bilo prav prijazno od njega.

Vmes me je pa vendar vedno, kakor sitna muha, nadlegovala poštena misel: Glej, Negoda, ti se tem ljudem tako posmehuješ, toliko da jih ne zasmehuješ in zakaj? Ker imajo svojo norost, ki nikomur ne škodi, tudi tebi ni nikakor na poti, njim pa veselje dela, ali je to prav? ali je to plemenito? Ali si ti brez smešnosti, brez slabosti? Poglej jih bolj na tanko, ali niso sami poštene možje, ki zvesto izpolnjujejo svoje dolžnosti; pusti jim torej to nedolžno veselje. In oni naj pusté meni moje, mislil sem si zopet z druge strani. Kaj jim to škodi, če se jim jaz posmehujem, če se zabavljam z njimi, naj se pa tudi oni z menoj: kakor se morebiti tudi v resnici. Hanc veniam petimusque damusque vicissim. To je prava bratovska vzajemnost. Torej le veséli!

V Gloggnitzu smo zapustili železnico ter koračili peš po tergu ali vasi, moj prijatelj in jaz spredaj, za nama pa vsa družba s svojimi malhami na herbtu pa z bridko sulico v voki. Ko se nazaj ozrem in vidim to najino oboroženo spremstvo, zdelo se mi je prav, kakor da bi bila midva uboga popotnika v Afriki, ki sta prišla zulu-kafrom s tistimi strašnimi asagaji v pest. Ta misel se mi je tako dobra zdela, da sem jo priobčil možem. Eni so se smijali, bolj ali menj kislo, drugi so se resno deržali. Kolenec pa me je strašno gerdo gledal. To je bilo dobro, da nisva bila sama v tem trenutju, drugače bi bil berž ko ne njegov asagaj začutil v svojem grešnem trebuhu.

Skerbeti me je začelo: Kaj porekó poštene Gloggničanje, ko bodejo videli, da nas tako „ženó“ skozi njih vas ali terg? Hitro namignem svojemu prijatelju, da ostaniva zadaj za oboroženim kerdelom. To sva tudi storila.

Ko smo si bili v neki dobri gostilni malo dušo privezali, zapustili smo Gloggnitz, ki je, kakor pravijo, zgodovinsko jako zanimljiv. Ali jaz nisem bil prišel sem, zgodovine se učit. Zgodovinski spomini me kar motijo na poti: vrag vzemi, kar je bilo! Od Gloggnitza dalje se začne dolina širiti, svet se odpira, krasen svet! Glej, tam gori pred nami, prijazno cerkvico — Maria-Schutz po nemško, recimo ji mi Marija-bran, — kako mirno stoji tam gori in gleda doli po prijazni tihi dolini! Zapustimo cesto in gremo po bližnjici v goro. Ko se pride na verh — o ta razgled po dolini! Nalašč sem malo zaostal za družbo. Tu bi me bil motil najljubši

prijatelj. — Vse mirno, vse tiho! Samo zdaj pa zdaj se oglasa sterna-
nadova pesem z germovja! Čudno mi je bilo pri serci, tako čudno!
Tako mehko, tako sladko in bridko! Kako lepa je vendar zemlja!
In ti, Negoda, ki pohajaš tako samotni po njej — kaj iščeš tod,
in doklej bodeš še taval po svetu? Kedaj bode tako mirno v tvo-
jem serci, kakor je tod okrog? O svet, o človek!

Jaz ne vem, kako je pesniku pri serci, ko mu začne pesem ka-
liti v persih; a zdi se mi, da mora nekaj enakega čutiti. Bog vé,
kaj bi se bilo zgodilo; morebiti bi se bila tudi meni v mojih starih
persih pesem rodila, ko bi me ne bil v tem trenutji moj prijatelj
zdrnil iz mojega premišljevanja rekoč: Kjé bodeva pa nocoj pre-
nočila? O poezija, o proza! In tako je bila morda prav lepa
pesem v kali zaterta. Škoda! Kako lepo, ko bi se bil tudi jaz
smel ponosno prištevati slovenskim pesnikom! Zdaj sem pa in
ostanem tako navaden prostak, peš-človek, pusti Negoda!

Čas in prostor.

VIII. pismo.

Gospod čestiti! Kakor ste izprevideli, je v odstavkih, katere
sem si Vam zadnjič podati dovolil, res mnogo simbolike
in naš trud more tedaj biti, da jo razkrijemo. Ker je pa
pri vsem tem ta simbolika tudi zelo splošna, moramo gledati, da jo
najprej še kolikor mogoče поблиže določimo, jo priostrimo, tako da
bode iz nje osti teorija sama že nekako kakor iskrica šnila.

Nekaj derzna podoba res! ali, čestiti gospod, ne jemljite vsega
tako, kakoršno je; s tem sem Vam le pot svojega današnjega iz-
peljevanja predočiti hotel — sicer pa, dovolite mi, da si tudi jaz
s tem predposlanim ne delam odveč preglavice — saj pisma niso
za to, njih glavni znak ostane vendar le: sine ira et studio!

Tedaj kaj lahko posnamemo takoj iz prvega mišljenja o vse-
miru?

Zemlja je plošča (ali piramida, ali cilindar itd.) te luči nad
njo so bogovi! Nu, kakošni so ti bogovi? Čisto človeške narave —
saj tako so si jih tedanji Gerci predstavljali in tudi mislili! Bogovi
jim niso čisti duhovi, tudi ne morejo vsega, niso vsemogočni, ampak
njihova „vsemogočnost“ je razpertená le na posamezna dela. Tako
je n. pr. najvišji bog Zeus vsemogočen z ozirom na svojo egido,

t. j. v onem področji, katerega premore sé svojo egido, ali kako brez moči se nam kaže večkrat nasproti drugim bogovom in človekom samim še! In to je njih najvišji bog!

Naj nas kedó ne umé napak, ako na podlogi teh nizkih premis tudi mi ne moremo nič boljsega nadalje sklepati in tem bogovom prištevamo nekaj atributov, katerih jim Gerci naravnost sicer niso, ali — ako bi bili o njih že kaj pojma imeli, vendar bi jih bili morali. Pomisli naj se le, koliko truda je treba, predno se pride do kakega pojma, t. j. predno si postane človek kake misli o tej ali onej reči tudi svest. Ni brez pomena preprosta ali znamenita pri-povedka o tako imenovanem Kolombovem jajci!

Do česar se je enkrat prišlo, to je seveda na to lahko, ali — se je do „neskončnosti“ res tako „meni tebi nič“ prišlo! Vsa znamenja kažejo, da najstareji Gerci o neskončnosti niti pojma niso imeli! — Kód drugod bočemo neskončnosti iskati (in vendar bivajo pojmi le z ozirom na njihov substrat!) ako ne ravno v naravi, ali pa pri bogovih, sploh *nad* zemljo? — *na* zemlji neskončnosti vendar najti ne moremo, vse kar tu gledamo, gledamo na svoje oči le v skončnosti.

In nahajamo li pri najstarejih Gercih kak spomin na neskončnost narave in bogov?

Odločno rečemo: pred vsem so njihovi bogovi daleč od vse neskončnosti — da so neumerjoči, to naj nas ne moti, treba se je le po vzroku vprašati, kakó pridejo ti Gerci vendar do tega epiteta svojih bogov, ko vendar povsod drugod gola skončnost iz njih gleda! Tu bi se prav lahko neka prislovica uporabljala, ali pustimo to: Gerci so res, ako ne bi hoteli, do tega epiteta vendar priti morali: naj se pomisli v to le nasprotno, namreč: ali bi si bili pa Gerci svoje bogove morda umerjoče predstavljati mogli! — Jaz mislim, čestiti gospod, če že kaj sumičite o tem, tedaj Vam Vaš sum lahko povzamem sé samim tem, da rečem: za to so bili Gerci presamoživi: oni niso mogli hoteti, da bi jim njih blagotvorci pomerli, slabih bogov pa, ako bi se jih tudi hoteli iznebiti, niso se mogli — v strašnih naravnih prikaznih so se jim zmeraj z nova prikazovali, da so še živi. In slednjič nekaj najivno vprašanje: kam bi Gerci tudi sli sé svojimi mrtvimi bogovi? Treba bi jim bilo vstvariti spet kak „nebeški“ hades, za kar bi fantazija Gerkov sicer lahko sposobna bila — ali toliko „filozofije“ jim pa vendar lahko še pripisujemo, da uvidijo, da bi s tem bogovi vendar le prečloveški postali — njih „neumerjočnost“ je edina, ki jih loči od navadnega

človeštva! Sicer se tudi oni rodévajo, imajo začetek, tudi oni živé po svojem odmérjenem življenji, seveda večkrat prav abnormalnem, o čemer bi se posebej še govoriti dalo, ali jaz menim, da vendar nikedó ne bode kakega znamenja neskončnosti v to stavil, ako n. pr. Hermes že takoj po porodu iz svoje zibelke skoči in gre Apolonu govedo krast, popoldne ravno istega dné pa igra že na liro, katero je sam iznašel!

Nasprotno; lahko bi se še več znamenj o skončnosti navesti dalo, ali za zdaj, čestiti gospod, mislim, ni potreba. Ne zmené se za to, da neskončnost z ozirom na samo neumerjočnost je že ob sebi le nepopolna, je ta neskončnost, kakor upam, da bode izprevideli, tudi že na sebi le slučajna, za slučaj pa ni treba nikacega samosvestja in tako mislim, si tudi Gerci neskončnosti še niso svesti bili.

Trebalo je prej še čisto drugih pojmov — pojmov, ki so se, kakor čemo videti, še le tekom petnajstega veka odkrili — seveda ko so oni enkrat tu, tedaj je neskončnost sama ob sebi razumljiva stvar — pri presojevanji najstareje dobe moramo pa od teh abstrahirati! — po tem potu, čestiti gospod, prišel sem jaz tudi do svojega današnjega sklepa, da bogovi starih Gerkov so skončni; in če pomislimo, kaj vse so si Gerci pod imenom „bogovi“ mislili, namreč vso lučnato obnebje, tedaj vidimo naše prvotno vprašanje o tej stvari tudi že precej skerčeno, ali recimo priostreno; konečno teorijo iz njega posneti naj bode nalog mojemu prihodnjemu pismu. Oprostite, ako se Vam zdim danes tudi nekaj gostobeseden, po mojem, čestiti gospod, bil sem prej premalo kot preveč!

Serčno Vas pozdravlja Vaš ponižni sluga

A. P.

Uzroki navadnih bolezni našega kmeta.

(Dalje.)

Drugi uzrok po zimi izcimijočih se bolezni našega kmeta je iskati v premočno zakurjenih stanicah. Kedor se je prepričal sam tega, t. j. kedor je prišel v tako kmečko sobo, kjer sedi polno opečje možakarjev sê svojimi lulami ter pušijo tobak, da se komaj iz dima vidijo, gotovo mu je postalo tesno pri senci. Tu pri dobro zakurjeni peči se pariyo ves ljubi božji dan in potem pa v kratki perteni „kamižoli“ na mraz! Čudo bi bilo, ako bi se tega ali onega ne lotila druga bolezen nego kašelj. Kedor bo pisal kedaj slovensko

ljudsko-zdravstveno knjigo, poudarjati mu bode posebno, da naj se v kmečkih stanicah (bajtah) ne kuri premočno, temveč le pomalem (kajti po znanem fizikalnem stavku les in slama bolj vzderžujeta gorkoto kakor zidovje i. t. d.); in da je jako škodljivo posejati pri zakurjenej peči v kožuhih.

Veliko bolezni nastaja nadalje tudi vsled neugodne lege kmečkih stanovanj. Marsikedó, ki si misli postaviti novo hišo, kupi si v ta namen potrebnega zemljišča v kakem mokrotnem, močvirnem kraju, v kaki ozki, od vseh strani zaperti dolini, samo zaradi tega, da bi ceneje kupil svet; toda tega ne pomisli (in kedó mu je pač povedal?) da si je s tem tudi kupil bolezen in prezgodnjo smert ne le samo samemu sebi, temveč tudi vsej družini in svojemu zarodu. V takih močvirnih krajih izcimujejo se pogostoma raznotere merzlice, o katerih bodem o drugi priliki obširneje govoril. Stanovanje napravi si rad prav pri tleh in prav nizko; vlaga in mokrota prihaja tedaj od vseh strani v stanico, kar se lahko vidi po černo-sivih stenah. Nasledki bivanja v takih mokrotnih prostorih se kmalu pokažejo, posebno pri otrocih, slabotnih ljudeh in pri ženah v otročji postelji; barva njihovih lic in sploh vsa koža postane umazano-bleda, obrazi so zabuhli i. t. d. — Kolikor toliko bi se tu lahko pomagalo vsaj s tem, da bi se talne deske položile vsaj pol metra nad zemljo ter da bi se pod nje nasulo drobnega peska, opekinih drobljancev ali stertega zidu i. dr.

Velik upljiv na stanje zdravja našega kmeta imajo na dalje gnojišča, ki so navadno tik hiše in na solnčnem kraju napravljena, tako, da gnojnica ne ostaja v njih, temveč da se pretake po celej vasi.

Učenjak in strokovnjak Pettenkoffer je v svojih spisih neoveržno dokazal, koliko hudomušnih bolezni se izcimi v takih vaseh, v katerih vlada taka malomarnost. Pri vaseh ležečih na hribih ta malomarnost nima toliko upljiva na človeški organizem, ker ondi odnaša veter to neprijetno in škodljivo izhlapivanje iz gnojišč. Gnojišča naj bodo na osojnej strani in ako mogoče, daleč proč od pohištve.

Veliko bolj škodljivo kakor to, so pa nečedna izhlapivanja v bivališčih kmetovih. V mali sobi, ki velikokrat ni večja, kakor medvedov berlog, prebiva vsa družina; verhu tega obešajo okrog peči mokro perilo in druge mokre reči; in mnogo kmetov je celo tako nesnažnih, da shranjujejo v sobi za bivanje razna jedila, kermo za živino, dà, še celó živali (kuretina in prešiči), prebivajo ob enem tu notri; na vse to pa še slabo berleča „lešcherba“, sopara od peči in tobakarji sè svojimi lulami! Najbolj zdravega človeka mora

ugonobiti tak zrak: kaj pa še le bolniki in otroci, ki morajo sopsti tako okužen vzduh! In reci kmetu, kako je to škodljivo, da je tako soparno, vse takó zamašeno, kaj ti poreče: „Pojde pa mraz v hišo“, „kedó bo pa kuril“? itd. Zato pa tudi jako skerbno zamaše vsako luknjico pri oknih in vratih, da bi le ne prišlo kaj mraza in z njim čistega zraka v hišo.

Jedila, ki jih uživa kmet, prištevajo se večinoma težko prebavljivim, toda on, navajen jih od mladih let, prenaša in prebavlja jih lahko: dá, še celo slabotni ljudje uživajo jih skoraj brez škode v prebavljenji. Kmet navadno počasi je, ter vse dobro prežveči, in po vsakej zajetej žlici nekoliko prejenja, kar mu nevedoma in nehotoma mnogo pospešuje prebavljanje; mnogo mu tudi pripomore k ohranjenju zdravja, da uživa svoja jedila brez kakih komplikacij in da ima v razverstitvi še dokaj izpreminjave. Ako pa po užitji težko prebavnih jedil ne dela ali ni vsaj nekaj ur na prostem, prouzučuje mu to mnogo bolezní nekaj v prebavljenji, nekaj v kroženji kervi.

Nasledki so raznotere merzlice, katerim sledi čestokrat jetika ali sušica. — Po zimi (okolo božiča ali „pred pustom“) zakolje kmet kako pitano žival: kako pa tedaj gospodarijo z mastnim mesom in klobasami dan za dnevom, dokler jih je kaj, to dobro vé vsakdo, ki je imel priliko opazovati kmeta v takem položaji. Da bi le jeli toliko, kolikor zadostuje v potolaženje in nasitenje želodca in tedaj kadar je potrebno! a tu se kosi, malica, južina in večerja tolikokrat in v takej meri, da jim skoraj sapo zapira! Kaj čuda tedaj, ako slišis o tem času tolikokratno tožbo kmetovo, da ga tišči v želodcu, ali da se celo pri najmanjših otrocih prikazujejo nasledki slabega prebavljanja: kajti mnogo je kmetskih starišev tako nespametnih, ki menijo, da mora otrok ravno od tega in toliko uživati kakor oni, samo da se uterdi itd.

Mnogo je na dalje jedil, ki so že sama ob sebi škodljiva n. pr. kruh iz svežega, pokvarjenega ali neočiščenega zita. Ako je zito dolgo časa bilo na dežji, ali ako se je spravilo v hrambe mokro in vlažno, ali ako celó ni bilo dosti zrelo, tedaj tudi moka iz tacega zita nikakor ne more biti dobra, in testo se ne dá dobro pognesti, vzhaja slabo ali celo ne in se ne dá dobro speči. Kruh iz take moke kmetovemu želodcu v prvem trenutku sicer ne škoduje, ako ga pa dalje in delje uživa, prikažejo se gotovo nasledki: tišči ga v želodci, kakor bi mu ležal kamen na dnu njegovem, jed mu ne diši, močno ga žeja in ako ti bo tožil svoje bolečine, pristavil bo

vedno: „saj nisem nič tacega jedel“ itd. Kruh iz take moke je težko prebaven ali celo neprebaven; in v želodci in v čevih se nabira neprebavno testo kakor lepilo na zleznih kožicah in zamaže in zamaši se po želodcu in čevih, da jih je le z jako močnimi zdravili možno očistiti. Ako se pa tako pokvarjeno žito pred uporabljenjem dobro posuši in ako se moki iz tega žita primeša nekoliko moke iz starega žita, tedaj kruh ni tako škodljiv; pri zamesenji naj se pridene takej moki manj vode, kakor navadno, pridene naj se dobrih droži in veliko soli; testo mora dolgo vzhajati, hlebi ne smejo biti preveliki in sploh naj se gleda na to, da se kruh dobro popeče; tak kruh naj se ne je takoj po peki. Najbolje se stori, ako se tako nedozorelo ali izprijeno žito uporablja za žganje ali pa za pitanje živine.

Vsakako pa je potrebno, da se žito dobro očisti ljujke in posebno rožičkov in drugih primés.

Reženi rožiček (*Scleroticum Clavus*, Mutterkorn des Roggens) izraste 1 palec dolg in moli kakor podolgast, rogu podoben izrastek iz reženega klasu. Od zunaj je černo-vijoličast, znotraj bolj bled in ima na konci od začetka rumenkasto ali rujavkasto kapico, katera pozneje odpade. Rožiček odpade na zadnje in se še le prihodnje leto na tleh dalje razvija; kadar rež cvete, poganja on namreč zopet pravo, popolnoma razvito glivo, ki ima čertam podobna, neizmerno drobna klična zerna. Če pridejo ta zerna v rezeni cvet, razvijo se spet v nove rožičke.

Kapistran.

(Dalje prih.)

— 209 —

Jadranski glasovi Hajdriha,

katere je uredil in izdal g. Val. Kosovel, dobe se še vedno v Čer ničah na Goriškem. Opominjajo in prosijo se prav uljudno vsi gg: naročniki, dijaki in posamezna društva, katerim so se že lansko leto naročeni zvezki poslali, da bi se potrudili za dotični znesek. Stvar stane mnogo, gré pa ubožno izpod rok; troški so bili ogromni, prejema se malo ali nič. Ostalo je še 145 zvezkov; da bi se hitreje razprodali, znižala se jim je cena od 1 fl. 20, na 1 gold.

Prosimo torej, gospoda!

„Zvon“ izhaja 1. in 15 dan meseca; naročnina $\frac{1}{2}$ gold. za vse leto, 2 gold za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, VIII., Lange Gasse 44.

Izdaje in ureduje Jos. Stritar.

Tiska A. Keiss.